

Ammattiyhdistysliikkeellä on yhä voimaa

Ammattiyhdistysliikkeen arvosteleminen on Suomessa nykyään muotia ja päivittäistä, ehkä enemmän kuin pitkään aikaan. Arvosteluun voi joissakin tapauksissa olla aihettakin, mutta jätän sen nyt muille. Vastapuolella eli työnantajilla ja heidän mitä erilaisimmilla lobbareillaan sekä ideologisen herätyksen kokeneilla on käytössään massiiviset resurssit, ja poliittinen tilannekin suosii käymistä ay-liikkeen saavutusten kimppeeseen. Niitä puolustaessaan se saa helposti änkyrämäisen ”ei-liikkeen” leiman, vaikka niillä olisi hyvät, tutkimustietoon nojaavat perustelut.

Eihän ay-liike Suomessa verrattuna muihin maihin mitenkään heikko tai alakynnessä ole. Kuitenkin ihan kansainvälisestäkin palkansaajien etuja ajavat liikkeet ovat jostakin 1970-luvulta lähtien yleensä joutuneet perääntymään. Syyllisiä on varmasti monia. Yksi tärkeimmistä on kärjistävästi nimetty: Deng Xiaoping, joka avasi Kiinan sadoille miljoonille halpatyöläisille pääsyn globaaleille markkinoille ulkomaankaupan kautta. Länsimaiden ammattiyhdistysliike on kokenut kehittyvien maiden aiheuttaman kilpailun kiristymisen jarruna omille pyrkimyksilleen. Vaikka työnantajat eivät voi realistisesti haaveilla filippiiniläisestä eivätkä edes romanialaisesta palkkatasosta, pyrkimystä ainakin siihen suuntaan löytyy.

1970-luvun jälkeen globalisaatio on edennyt myös vapaissa pääomaliikkeissä ja verokilpailussa. Julkisen talouden säästöt ja sen koon rajoittaminen tapahtuvat usein myös puhtaasti ideologisista lähtökohdista. Nämäkin ilmiöt ovat nakertaneet ay-liikkeen vaikutusvaltaa. Tällaisessa maailmassa omistajille ja työnantajille syntyy helposti houkutus pyrkiä siirtämään liiketoiminnan riskejä palkansaajien kannettaviksi.

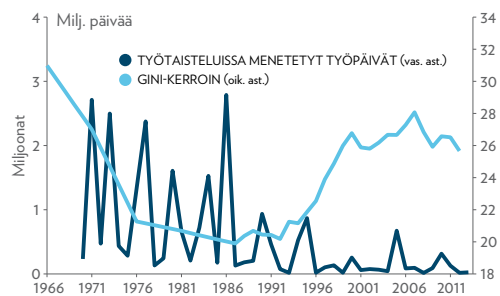
Usein tällaista riskien siirtoa markkinoidaan positiivisella retoriikalla puhumalla ”joustojen” lisäämisestä. Esimerkiksi paikallisen sopimisen lisääminen voidaan esittää palkansaajille edullisena muutoksena, joka säilyttää tai jopa luo työpaikkoja. Vaietaan siitä, että yrityskohtaiset joustot työvoimakustannuksissa voivat myös merkitä tehokkainta tehostomille yksiköille, mikä hidastaa talouden tarpeellista rakennemuutosta (”luovaa tuhoa”) ja elintason nousua.

Paikallisessa sopimisessa – ainakin ilman selviä sääntöjä ja peräluotoja – on myös se työnantajille

mieluin puoli, että palkansaajat jäävät siinä helpommin alakynteen kuin jos ay-liike osallistuu sopimiseen keskusjärjestö- tai liittotasolla. Juuri siksi nämä järjestöt on alun perin perustettukin – palkansaajien neuvotteluvoiman lisäämiseksi.

Suomessa ei oikein ole huomattu, että kansainvälisessä taloustieteellisessä tutkimuksessa on viime aikoina tarkasteltu ay-liikkeen neuvotteluvoiman – mitattuna järjestäytymisasteella, lakkoliikehännällä tms. – vaikutusta eriarvoisuuteen. Ohessa on esimerkkinä Suomesta yksi tähän viittaava kuvio, jossa Gini-kerroin mittaa tuloerojen suuruutta. Kuvion herättämät ajatukset on helppo arvata. On hyvä muistaa, että palkkatason lisäksi ay-liikkeellä on muitakin tavoitteita. Sen vaikutuksia pitää arvioida monipuolisesti ja kokonaisuutena.

Monet taloustieteilijät tietävät, että vaikka ay-liikettä ei olisikaan, niin palkat ja muut työehdot eivät välttämättä joustaisi ”täydellisesti”. Tämä on tuotu esiin ns. tehokkuuspalkkamalleissa, jotka osoittavat, kuinka työnantajille saattaa olla edullista pidättäytyä esimerkiksi palkanalennuksista, koska se voi heikentää tuottavuutta, useistakin syistä. Toisaalta nykyään yhä useammat palkansaajat ovat työmarkkinoilla sellaisten osaajien asemassa, että he voivat kilpailuttaa työnantajia. He muodostavat kasvavan haasteen ammattiyhdistysliikkeen jäsenhankinnalle. ■